

Az ördögszántotta hegy

*M*agyarország legdélibb hegyvidéke a Villányi-hegység, melynek legmagasabb csúcsa a 442 méterre magasodó Szársomlyó. Impozáns tömbje már messziről az idelátogató szemébe ötlük. Sziklás felszíne miatt „ördög szántotta hegy”-ként is ismert, de a hegy lábánál fekvő faluról Harsányi-hegynek is nevezik. A növény- és állatvilág alakulásában nagy szerepet játszik a mediterrán hatás. A hegy fokozottan védett, látogatása csak szakvezetővel lehetséges.

Növényvilág. A Szársomlyó növényvilága igen egyedi. Erőteljes kiemelkedése sajátos és igen eltérő mikroklamatikus viszonyokat hozott létre a déli és északi oldalon. A szubmediterrán klímaterületen botanikai ritkaságok élnek. A hegyen 75 védett növényfajt találtak, közülük 7 faj kizárólag itt fordul elő hazánkban. A hegy északi oldalát gyertyános-tölgyes erdő borítja. Ezen erdők védett növényei az illatos hunyor, a szúrós- és lónyelvű csodabogyó, és tömegesen nyílik a hóvirág. A Szársomlyó déli oldalának sziklagyepén bukkanhatunk rá a hegy legféltettebb kincsére, a fokozottan védett magyar kikericsre, melynek fehér, rózsaszín és halványlilás virágai – az időjárástól függően – akár már decemberben kinyílnak, és egész márciusig virítanak. Ez a növény hazánkban sehol máshol nem fordul elő. A hegy tetején és keleti részén rit-

kás karsztbokorerdő társulás látható, melynek ritka növénye a magyar méreggyilok.

Állatvilág. A növényvilághoz hasonlóan az állatvilág alakulásában is érződik a mediterrán hatás. Gyakorta találkozhatunk pohos gyászbogárral, piros potrohú bikapókkal, és itt él a hazai hullófauna ritkasága, a fokozottan védett haragos sikló. Ritka és gyönyörű lepkefajokkal is találkozhatunk a hegyen. A felmelegedett mészkősziklákön előszeretettel sűtkérezik a szintén védett zöld gyík. A madarak közül megfigyelhetjük a csúcs felett keringő egerészölyvet és hollót, de akár a löszfalban fészkelő gyurgyalagot és a mediterrán elterjedésű bajszos sármányt is. A volt bauxitbányák felhagyott tárói kiváló élő- és búvóhelyet nyújtanak a védett denevérfajoknak, és más kisebb emlősöknek is.

Bányászat, szoborpark. A térségben az 1910-es évek elejétől intenzív mészkőbányászat folyik, melynek hatásai ma is érződnek (a hegy nyugati oldalát még ma is bányásszák). A hegy keleti oldalán található kőbányát 1967-ben bezárták, az öthektáros bányaudvart a szobrászok vették birtokukba, művésztelepek ma is működik. Hazai és külföldi alkotók munkáit tekinthetjük meg a szoborparkban.

Egy kis történelem. A hegy biztonságot és védelmet nyújtó déli előtere már 3000 éve lakott terület. Ez idő alatt a római birodalom telepesei is emeltek itt várost. A hegy lábánál 800 méter hosszan elnyúló település nyomaira bukkantak. A csúcson az 1200-as évektől vár állt, amely a török hódoltság során elpusztult, ma már csak az egykori várfalak maradványai láthatók. Az omladozó várfal szikláit lehordták, és a hegy lábánál elterülő Nagyharsány református templomának újjáépítéséhez használták fel. Az itt élő és gazdálkodó rómaiak tették fejletté a máig meghatározó szőlőművelést. A nagyharsányi síkon zajlott 1687. augusztus

12-én a „második mohácsi csatának” is nevezett nagyharsányi csata, melyben Lotharingiai Károly serege nagy győzelmet aratott a török felett.

Az ördögszántotta hegy mondája: Élt egyszer a harsányi hegy tövében egy özvegyasszony, és annak egy világszép, Harka nevű lánya. Az ördögnek, aki a nagy hegyben lakott, szemet szúrt a lány. Gyötörté, ijesztgette az asszonyt, hogy adja neki a lányát. Az a sok üldöztetéstől ráállott, de kemény feltételhez kötötte. Ha éjjel, kakasszög felszántja az ördög a

kőhegyet, övé a lány. Az ördög befogott az ekébe hat pár fekete macskát, és esti harangszókor a nyugati hegyrészről nekifogott a szántásnak. Éjfélkor kiment az öregasszony, és látja, hogy az ördög már majdnem az egész hegyet felszántotta. Nagyon megijedt. Hanem eszébe jutott az egyezség. Bement hát a tyúkólba, és maga kezdett el kukorékolni, mire felébredt a falu összes kakasa, és azok is kukorékolni kezdtek. Az ördög, aki a vége felé járt a nagy és kegyetlen munkának, hatalmas haragra gerjedt. Elhajította az ekéjét, abból lett a Beremendi-hegy. Ahol kirázta a földet a bocskorjaiból, ott lett a Göntér és a Siklósi-hegy. Majd hatalmasat ugrott, és bebújt a földbe. Ahol eltűnt, ma is kénes forrás fakad, amelyet a lány után úgy hívnak: Harkány. A felszántott hegy meg ott maradt, még a macskák körme nyoma is ott van a sziklákon.

Szársomlyó vára. A Nagyharsány felett magasodó Harsányi-hegyet vagy Szársomlyót az ördögbarázdák mellett egykori vára is híressé tette, ezért Várhegy néven is említik. A hegy tetején, annak kelet felőli csúcsán van egy várom, ahol valaha épület volt. Az emberi kezek által rakott fal közelében egy kerek kút is található, de ez kövekkel telt meg. A hagyomány szerint alagút is létezett a vár alatt, mely Siklós várához vezetett.

KÉP ÉS SZÖVEG: MÜLLER NÁNDOR

